

VERDWENEN STAD

vmbo

Handleiding

In de digitale les *Verdwenen stad* ontdekken leerlingen een vergeten verhaal uit de Nederlandse geschiedenis: de deportatie van het overgrote deel van de Joodse bevolking uit Amsterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De les is gemaakt naar aanleiding van de documentaire *Verdwenen stad*. In deze documentaire vertellen de makers samen met een aantal overlevenden over de tragische geschiedenis van tramlijn 8 in Amsterdam tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze maken een reis door de stad in de originele tram die in de oorlogsjaren Joden afvoerde, onder wie Anne Frank en haar familie. Hoe kon het gebeuren dat Amsterdam in ruim een jaar tijd driekwart van zijn Joodse bevolking kwijtraakte?

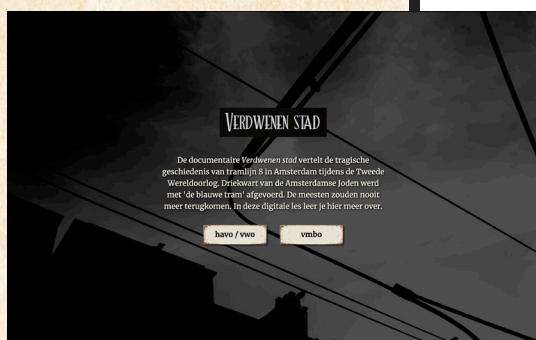
Tussen juli 1942 en september 1943 werden 63.000 van de 77.000 Amsterdamse Joden gedeporteerd. Daarvan werden 48.000 met de 'blauwe tram' opgehaald en afgevoerd. De meesten zouden nooit meer terugkomen. De nazi's kregen bij de omvangrijke operatie hulp van veel Nederlanders: politieagenten, ambtenaren, NSB'ers en verraders. Ook het personeel van de Amsterdamse tram heeft meegewerkt.

De leerlingen:

- maken kennis met begrippen uit de Tweede Wereldoorlog
- ontdekken welke plekken en gebouwen in Amsterdam een rol hebben gespeeld bij de Jodenvervolgung
- gaan aan de slag met het begrip 'schuldig landschap' en 'schuldige plek'
- gaan diverse gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog in de tijd plaatsen
- leren inzien dat de keuze tussen goed of fout soms lastig was en genuanceerd ligt
- realiseren zich aan de hand van dilemma's uit de Tweede Wereldoorlog dat het maken van de juiste keuzes helemaal niet zo gemakkelijk was
- maken aan het einde van de les een multiple-choice-quiz waarmee ze hun kennis testen.

Naast deze les voor leerlingen in het vmbo is er ook een les voor leerlingen op havo/vwo-niveau. Beide lessen bestaan uit zes opdrachten. De opdrachten uit deze les kunnen worden gemaakt zonder dat de documentaire is bekeken, omdat meerdere fragmenten uit de documentaire in de opdrachten zijn verwerkt.

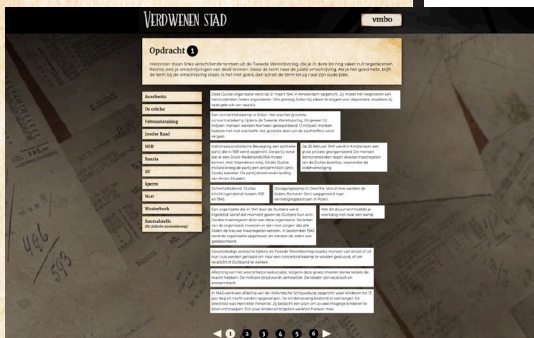
Klik op [havo/vwo](#).

Bekijk de filmpjes. **Filmpje 1** komt uit de serie *Het verhaal van Nederland* en start op 2.01. Het vertelt over het begin van de Tweede Wereldoorlog, de anti-Joodse maatregelen en de rol van de rest van de Nederlandse bevolking. **Filmpje 2** geeft een beeld van de Jodenvervolging in Amsterdam.

Klik na het kijken op opdracht 1.

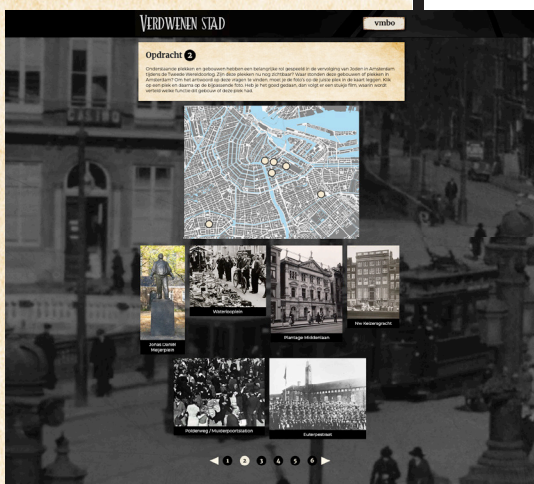
OPDRACHT 1

Doel: de leerlingen maken kennis met begrippen uit de Tweede Wereldoorlog. Het gaat om belangrijke woorden uit de geschiedenis of om termen die in de opdrachten of de documentaire voorkomen. De leerlingen slepen de begrippen (links) naar de juiste omschrijvingen (rechts).

Antwoord:

Van boven naar beneden, van links naar rechts:
Zentralstelle, Auschwitz, NSB, Februaristaking, SD, Westerbork, Joodse Raad, Sperre, razzia, nazi, de crèche.

Klik onderaan de pagina op 2 om naar de volgende opdracht te gaan.

OPDRACHT 2

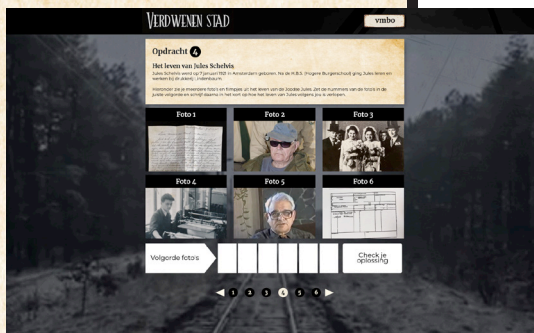
Doel: de leerlingen weten welke plekken en gebouwen in Amsterdam belangrijk zijn geweest bij de Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Lees de tekst. De leerlingen leggen de foto's op de juiste plekken op de kaart door eerst op een plek te klikken en daarna op de foto die daar volgens hen hoort. Als een foto op de goede plek ligt, bekijken ze een filmfragment of de tekst waarin de functie van het gebouw of de plek wordt uitgelegd.

Antwoord:

Van boven naar beneden, van links naar rechts:
Waterlooplein, Jonas Daniël Meijerplein, Plantage Middenlaan, Nieuwe Keizersgracht, Polderweg/Muiderpoortstation, Euterpestraat.

Klik onderaan de pagina op 3 om naar de volgende opdracht te gaan.

OPDRACHT 3

Doel: de leerlingen maken kennis met het begrip *schuldige landschap*. De opdracht bestaat uit 2 delen.

A

De leerlingen verdiepen zich in een schuldige plek door een monument voor de tramhalte aan de Beethovenstraat te ontwerpen.

B

Extra opdracht: de leerlingen schrijven een brief aan de burgemeester van Amsterdam. Dit is goed te combineren met het vak Nederlands. Ze geven met minimaal drie argumenten aan waarom hun monument moet worden geplaatst.

Klik op 4 om naar de volgende opdracht te gaan.

OPDRACHT 4

Doel: de leerlingen leven zich in in het leven van Joodse Amsterdammer Jules Schelvis. Zij kunnen diverse gebeurtenissen uit zijn leven op de juiste plek op de tijdlijn plaatsen. Aan het eind van de les weten zij waartoe vervolging en uitsluiting kunnen leiden, namelijk de moord op velen. Zij leren ook dat zelfs na zeventig jaar misdadigers tegen de menselijkheid nog kunnen worden berecht.

Door te klikken op een foto verschijnt meer informatie over de gebeurtenis. Na het bekijken van alle foto's typen de leerlingen de nummers van de foto's op de juiste plek in de zes vakjes. Als alle cijfers zijn ingevuld, checken ze de oplossing.

Antwoorden:

Volgorde foto's: **4, 3, 6, 5, 1, 2.**

Klik op 5 om naar de volgende opdracht te gaan.

OPDRACHT 5

Doel: de leerlingen realiseren zich dat het maken van de juiste keuzes helemaal niet zo gemakkelijk is. Iedere keuze heeft een consequentie. Ook leren ze dat er niet altijd goede of foute keuzes zijn.

Bij deze opdracht proberen de leerlingen zich in te leven in het leven van een ander. Ze krijgen vier dilemma's en kiezen wat zij zouden doen. Na het maken van een keuze zien ze de consequentie en overwegen ze of ze hun keuze willen aanpassen. Ze beargumenteren welk antwoord ze hebben gekozen.

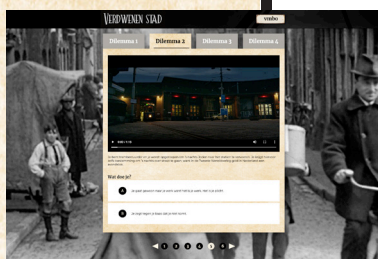
Kik op *Naar de dilemma's*.

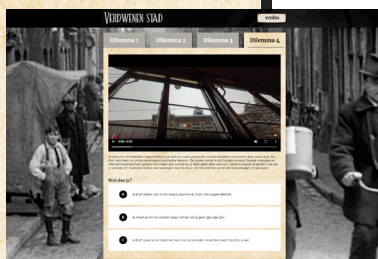
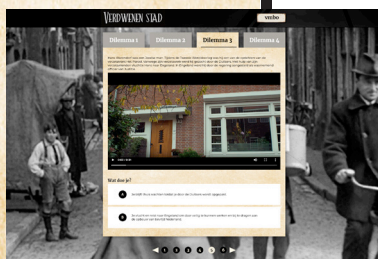
Bekijk **dilemma 1** en het bijbehorende filmpje. Maak een keuze. Bekijk de consequentie. Blijf je bij je keuze? Of pas je deze aan? Behandel **dilemma 2, 3 en 4** op dezelfde manier.

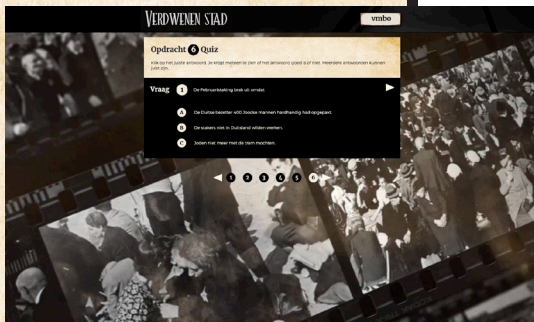
Het is ook mogelijk de klas in vier groepjes te verdelen. Ieder groepje krijgt een dilemma en maakt een keuze. Na afloop kunnen de dilemma's, de keuzes en de consequenties klassikaal worden besproken.

Let erop dat de leerlingen aangeven welke keuze ze hebben gemaakt, waarom ze tot die keuze kwamen, welke consequentie die keuze had en of ze naar aanleiding van die consequentie hun keuze hebben aangepast.

Klik op 6 om naar de volgende opdracht te gaan.

OPDRACHT 6

De leerlingen testen wat ze hebben geleerd met een multiple-choice-quiz.

Klik steeds op om naar de volgende vraag te gaan.

Antwoorden:

Vraag 1: **A en B.**

Uitleg: Joden mochten vanaf 5 juni 1942 niet meer met de tram. De Februaristaking was op 25 februari 1941.

Vraag 2: **A**

Vraag 3: **C**

Vraag 4: **B**

Vraag 5: **B en C**